

MPHATO

3

TLHAHLA-
MORUTIŠI

Platinum

Dikhoutu le Diroboto

Maskew Miller Learning
10 Freedom Way, Milnerton, Cape Town, 7441

© Maskew Miller Learning (Pty) Ltd 2025

Ditokelo tsotlhe di sireleditswe. Ga go karolo ya kgatiso e, e e ka boelediwang, ya bolokwa mo mofuteng o o ka tlhagiswang gape ka ona, kgotsa ya gaswa mo sebopegong sengwe le sengwe kgotsa ka mokgwa o o rileng (eleketeroniki, ka motšhine, ka kgatiso kgotsa ka mokgwa o mongwe o o sa dumeletsegeng) ntle le gore go bonwe tumelano e e kwadilweng fa fatshe ya mong wa ditshiamelo tse di sireleditsweng tsa bokwadi pele.

Fa o batla go rebolelwa tetla ya go ka gatisa lekgetlo le lengwe gape kgotsa go dirisa karolo nngwe le nngwe ya buka eno, o kopiwa gore o ikgolaganye le Setlhophla se se reboleanang ka Ditshwanelo le Tetla mo go 021 532 6000 kgotsa ka go romela imeile mo go rightsgranting@mml.co.za. Go begela tshenyo ya ditshwanelo tsa mokwadi, tsweetswee romela imeili go copy-right@mml.co.za.

Kgatiso ya 1 ka 2025

ISBN 978-1-834-95295-6
ePDF ISBN 978-1-834-99062-0

Mophasalatsi Whitley Makhari
Morulaganyimogolo Georgia Mehl
Mothalo wa bokwante ka MML Visual Design
Mothalo wa buka ka MML Visual Design
Botaki ka AJ Erasmus, Angela Bowring, Illana Dillon, LT Design Worx, Courtney Smith, Natalie Phillips, MML Visual Design
Thulaganyo ya mokwalo ka Straive, MML Visual Design
E gatisitswe ke

Ditebogo

Bakwadi le mophasalatsi ba lebogela tshebediso ya ditshwantsho go tswa

I.153a, Nadia Cruzova; I.153b, sagir; I.153c, Borislav Bajkic; I.153d, GoSlow; I.153e, Meeza Design; I.153f, Dmitri Disterheft; I.155, jsabirova; I.157a, ViJul; I.157c, TWINS DESIGN STUDIO; I.157e, Kovtun Dmitriy; I.157f, VectorPlotnikoff; I.157j, I.162b, I.163b, YaiSirichai; I.157k, Aleksangel; I.159a,c, Colorfuel Studio; I.159b, KENJIROU MORITA; I.159e, Davidenco; I.159g, Victor Brave; I.159h, BNP Design Studio; I.160a, Pedal to the Stock; I.160b, IN FUN PHOTO; I.160c, Mark Agnor; I.160d, xyfen; I.160e, Olesia Bilkei; I.160f, Kinwunz; I.160g, SpicyTruffel; I.160h, Mari Schmidt; I.161a,b, Tartila; I.161c, WindAwake; I.161d,h, Little-Miio; I.161f, blueastro; I.161g, Colorfuel Studio; I.161i, mahod; I.162a, I.163a, nazarovsergey; I.162c, I.163c, Tim UR; I.162d, I.163d, innakreativ; I.162e, I.163e, I.182m, grey_and; I.164f, I.164g, Africa Studio; I.164a, AndriyShevchuk; I.164b, Pand P Studio; I.164c, Phonlamai Photo; I.165a, Smileus; I.165b, PeopleImages; I.165c, Alex A A; I.166e, I.179e, phive; I.170a, Prostock-studio; I.170b, Dylan Alcock; I.170c, alphaspirit.it; I.170d, and Picture; I.170e, blue Titan; I.170f, SmokeyFilms; I.170h, irunups; I.170i, Max0070; I.170j, janista; I.170k, TotemArt; I.170l, Chloë vanDaria; I.171a, Flarkeen, I.171b-e, pear worapan; I.171f, Barbol; I.172, Lexi Claus; I.173a, urfin; I.173b,d, f,g,i, j, k, Bond Vector; I.173c, Om Yos; I.173e, Esgoty; I.173h, Volosovich Igor; I.173j, Olia Snowflake; I.174a, Engineer Studio; I.174b, Siberia Art; I.174c, judyjump; I.174d, AtlasbyAtlas Studio; I.174e, Seahorse Vector; I.174f, Graphic toons; I.174g, herman; I.174h, creativedesigner7; I.175a, SeventyFour; I.176a, Nandalal Sarkar; I.176b, studiolut; I.176c, billedfab; I.176d, Pixelshot; I.176e, leMBERg Vector Studio; I.176f, moj0j0; I.176g, I.176j, Sensvector; I.176h, Agussetiawan99; I.176i, PCH Vector; I.176k, charactervectorart; I.176k, ONYXprj; I.178m, Mick Russell; I.178n, I.179b, evkaz; I.178o, AUDPHOTO; I.178p, krenshshoot; I.178q, I.179c, Kaspars Grinvalds; I.178r, Dumitru Florin Ghitun; I.178s, Natdanai99; I.179a, Gorodenkoff; I.179e, Fabrik; I.179f, ifong; I.179g, janista; I.179h, gresei; I.179i, Obak; I.179j, Mike Flippo; I.179k, PeopleImages; I.179l, phive; I.179m, Hurst Photo; I.179n, PrasangTakhm; I.179o, Melica; I.180a, BrickBones; I.180b, I.181, Ana Tivikova; I.182a, Polakis; I.182b, I.183b, Ermak Oksana; I.182c, I.183c, DedMityay; I.182d, I.183d, Prostock-studio; I.182e, I.183e, Natalie Schmidt; I.182f, Nils Z; I.182g, bigacis; I.182h, Kovtun Dmitriy; I.182k, kungfu01; I.182i, I, Tim UR; I.182m, Wut; I.183a, TinoFotografie; I.184b, Nelson Antoine; I.184c, stu.dio; I.184d, Piyaset; I.184e, Fabrizio Maffei; I.184g, Pixelshot; I.184h, olko1975; I.185a, Jevanto Productions; I.185b, Domenichini Giuliano; I.185c, Bill McKeon; I.185d, Triff; I.185e, Daniel; I.189a, andriy_vyshnivetskiy; I.189b, MMCez;

Alamy

I.184f, Geoff Marshall;

Diteng

Kotara ya 1

Ke tšee tsela efe.....	2
Ke tšohle ka nna	6
A re A re thaleng	9
Naa maikutlo ke eng?.....	12
Lepokisana la ka la thušo ya pele	15
Dikgetho tša bophelo bjo bo Gabots.....	19
A re ageng sefatanaga.....	22
Mohlala wamaoto a ka wa	25
Ditokelo tša gago le di.....	28

Ke na le maikarabelo

bjang	32
-------------	----

Kotara ya 2

Ej dikhapohaetreite	35
Ke swanetše go kgetha	38
Diproteine le didirišwa tša maswi	42
Dikhunkhwane tše Gabotse.....	47
Naa se se ra go reng?.....	51
Naa Bothata ke eng?	55
Tšea dikgato tša go latela.....	59

65

Rarolla bothata bja tšhilafatšo..... 70

Fokotša, diriša gape, somiša leswa..... 75

Kotara ya 3

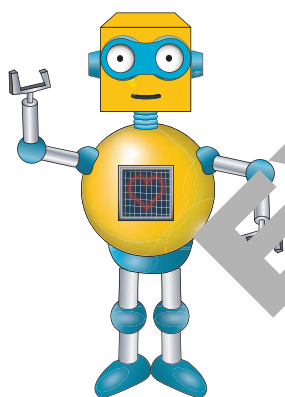
Batho bao ba re thuša go..... 79

Dipaterone tša go gatiša 83

Go lwantšha tšhilafatšo 87

Go dira sekotelo sa matšhe ya pampe..... 91

Go khouta ka Poreile 95

sa gago 98

Ka moo thekgo e fetogilego..... 104

Diroboto a sebak..... 107

Lebaka la ka ntle..... 110

Re tšhepetšo ya letšatši 114

Kotara ya 4

Ditšweletšwa le ditshepetšo..... 117

Diroboto mošomong 121

Diroboto go phološa 125

128

Go fenyha ledimo 132

Go ela maemo a beso 135

Khoutu-leleme la rena la sephiri 138

theknolotši ye e re thuša go 142

Diphoofolo tšeo di re thuša go 147

Dinose tše Gabotse tša go šoma kudu 150

Matseno

Thobela Morutisi

Ge o dutše o tsena ka phapošing ya gago ya borutelo letšatši le letšatši, ga o tsene lefelong leo le tletšego ka ditafola le tšoku tša go ithuta. O tsena lefelong leo bokamoso bo bopilwego le go belelwa dikgonagalo. O swere maatla a go makatša a go hlohleletša, go hlalala le go godiša baetapele ba ka moso, bahlami ba dilo tše mpšha le batšweleši ba diphetogo. Ka go abelana ka phišego ya gago, O dira se se fetago kudu kudu; O bjala dipeu tša botho, sebete, tlhompho le botho pelong e nngwe e nngwe.

Re kwešiša gore o se se mehla go lego bonolo. Ditlhohlo tša go ruta kudu-kudu mafelong ao a tšego methopo e lekanego ka dinako tše dinngwe di ka ikwa e le tše kgolo kudu. E tšha ka tlhohlo e nngwe le enngwe yeo o lebeletšanego le yona, o dira tšapano ya kgonthe. O bontšha barutwana ba gago gore bokgoni bja bona ga bona mellwane le gore ba bonwa, ba tšeelwa godimo ebile ba kgona go fihlanela tše diGabotse.

Ke ka tšego methopo ya rena ya go ruta e lego mo go go thekga. E hlamilwe ka maikemišetšo a setatamente sa melawana ya Tekolo ya Lenaneothuto (CAPS) Ka kgopolong, Ba tsepamiša kgopolo go go akaretša bohle le go hlola tikologo ya go ithuta moo ngwana yo mongwe le yo mongwe a ka iponagao a emetšwe. Dithuto tša dikanegelo tša diswantšho di laetša go fapana ga seemo sa rena sa selegae go thuša moithuti yo mongwe le yo mongwe go ikwa a na le maikutlo a

go ba karolo ya gago ka phapošing ya gago.

Gomme ga se ra lebala ka wena. Bophelo bja gago bo bohlokwa go no swana le Katlego ya baithuti ba gago. Re akareditse didirišwa tša go itlhokomela go go boloka o hlohleletšwa ebile o phetše ga Gabotse, phapoši ya gago ya borutelo ea atlega. Lethabo la gago ga le tutuetše feela go ruta ga gago eupša gape le dikamano tšeo o di agago le barutwana ba gago, bao ba lebeletšego go wena bakeng sa kholofelo le tlhohleletšo.

Ge Afrika Borwa e tšwela pele go tšwela ka molao wa diphešo tša molao wa thuto wa motheo (BELA), wo o saennwego go ba molao ka 2024, go tšwela go hlola tshepedišo ya thuto ye e lekalekanego kudu le ye e alaretšego bohle e gola ka maatla. Karolo ya gago thomong ye e bohlokwa gomme o kwešiša bobedi bja setatamente sa melawana ya Tekolo ya Lenaneotšha (CAPS) le Diphešo tša molao wa thuto wa motheo (BELA) go netefatša go e phapoši ya gago ya borutelo ke lefelo leo baithuti ba itokišeditšego go bobedi ka Katlego.

O maatla a maatla a phetogo ye Gabotse gomme phuetšo yeo o e dirago ka phapošing ya gago ya borutelo ke ye kudu go feta ka tao o ka e lemogago. Ge o ruta o tseba gore ga o no hlaahla baithuti ba gago, o bopa bokamoso bja ditšhaba tša rena, naga ya rena le tšhaba tše.

Re leboga se sengwe le se sengwe go se dirago!

1. Bohlokwa bja dikhoutu le diroboto:

Aowa hle! Re leba e tšwela pele ye mphsa ya go kwagala e tshosa ebile e bothata! Dikhoutu? Re nkelelwa ke seswantšho sa motho a kokobane ka pele ga sekirini sa khomphutha, a tšhama tshedimošo yeo e ka go kwešišwa ke ba malwa ba go ikgetha. Diroboto? Seo se kwagale o ka re ke tiragalo ya ka gare ga filimi ya dinonwane e tšwela pele! Naa re swanetše go leta mengwaga ye mašomehlano pele diroboto di ka dirišwa gohlegohle mo lefaseng? Naa diroboto ga se dilo tša lefaseng le baetalefaufaug fela? Naa go reng se se swanetše go ba le mohoro go rena bjalo ka barutiši?

Ditaba tše Gabotse ke tše: tša dikhoutu ga se polelo ye sele bjalo ka ge go go bonala go le bjalo. Gabotse Gabotse, re ka diriša dikhoutu tšatši le lengwe le le lengwe, le gona re dikile re dira bjalo nako ye telele. Lege re tla hloka go ithuta dilo tše mphša tšeo re tla go di ruta bana ba rena ka katlego, seo ke karolo ya tša go thabiša!

Re phela lefaseng fao tlhabologo ya lebelo ya theknolotši e ka se ganetšwego.

E dula e fetoga, gomme re swanetše go fetoga mmogo le yona. Go reng?
Ka lebaka la gore re lokišetša baithuti ba rena bokamoso bjoo ba tlogo ba ka diatleng tša bona.

Ka gare ga tatelano ye, re tla go hlahla ka gare ga lefase leo le sa tsebjego la tša go khouta le tša diroboto ka go šomiša tšela ya khouta ntle le tirišo ya didirišwa.

Barutiši ka setlwaedi ba dikile ba itshepetše go letlapa, tšhoko, le dikakanyo tšišu ka phapošing. Eupša bjale ke nako ya go amogela diphetogo le go a baithuti mabokgoni ao ba tla go a hloka mehleng ye ya titšithale!

2. Go khouta le Diroboto Legatong la Motheo la Thuto

Re a go amogela go Khouta le Tša Diroboto Mphato wa 1. Tatelano ye e bale Puku ya Moithuti le Tlhahli ya Morutiši ya go hloleletša go ithuta go go Gabotse gwa Tša go Khouta le Tša Diroboto ka go Mphato wa 1. Tša go Khouta le Tša Diroboto Mphato wa 1 o ngwadilwe go sepelelana le dinyakwa tša Setatumente sa Pholisi ya Lenaneothuto le Keio (CAPS) ka fao, ge o šomiša tatelano ye, o ka ba le boitshepo bjo bo feletšego bakeng sa go ithuta go Khouta le Tša Diroboto ka ditsela tše di latelago.

Tatelano ya go Khouta le Tša Diroboto e tseweletšwe ka go ikgetha go sepelelana le CAPS bakeng sa go Khouta le Tša Diroboto ka ditsela tše di latelago.

3. Tselo ya go šomiša tatelano ye ya dipuku

3.1. Dikakanyo tša Puku ya Moithuti

- Puku ya Moithuti e na le dihlogotaba tša go bušetša nako le nako tša go ithuta le go tsebelela mešomong ya beke ye nngwe le ye nngwe, go hlama kamano le go hloleletša baithuti go šomiša maitemogelo a bona a thuto.
- Beke ye nngwe le ye nngwe e fana ka ditiragalo tša go hlohla baithuti go diriša tsebo ya bona boemong bja nnete.
- Karolo ya “A re thomeng” ke ntlha ya go thoma go lekola tsebo ya pele ya baithuti le go kgokagana thwi le didirišwa tše ba di hlokago bakeng sa thuto.
- Mafelelong a beke ye nngwe le ye nngwe, karolo ya “Kelo ka bonoši” e fa baithuti sebaka sa go naganišiša go lebelela mošomo wa morago, hlohleletša gore ba tsebe gore ba letetšwe.

- Go tseba eng morago ga thuto. Kgopela baithuti go thala se sengwe sa difahlego tše nne ka dipukung tša bona go bontšha wo mongwe wa menwana ye mene go ela maitapišo a bona mošomong.
- Go tlaleletša, go na le karolo ya “Lentšu le Leswa” yea e beetšwego go hlaloša mantšu ao ba sa a tsebego ao a tswelelago dithutong, go thuša baithuti go katološa tlotlontšu ya bona ka tsela ye bohlokwa.

Maswao

Ka pukung ka moka re akareditše maswao go laetša mehuta ya go tšhuma le mešomo yea e dirwago.

Go rulaganya ka bobedi: nako ya go šoma le go ngwera

Go ithuta ka tirišano: nako ya go šomiša sešlopha

Tirišo Go diriša: nako ya go šomiša diatla le bjoko bja ka

Thala: nako ya go tšhuma le go ngwala

Bolela: nako ya go bolela ka dilo

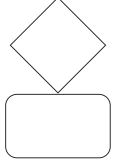

Molelele: nako ya go šomiša mabjoko aka le boithlamelo

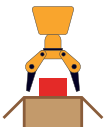

Mosepelo wa mmele: nako ya go sepetša mmele wa ka

3.2 Kopana le sehlopha

3.3. Dikarata tša go khouta

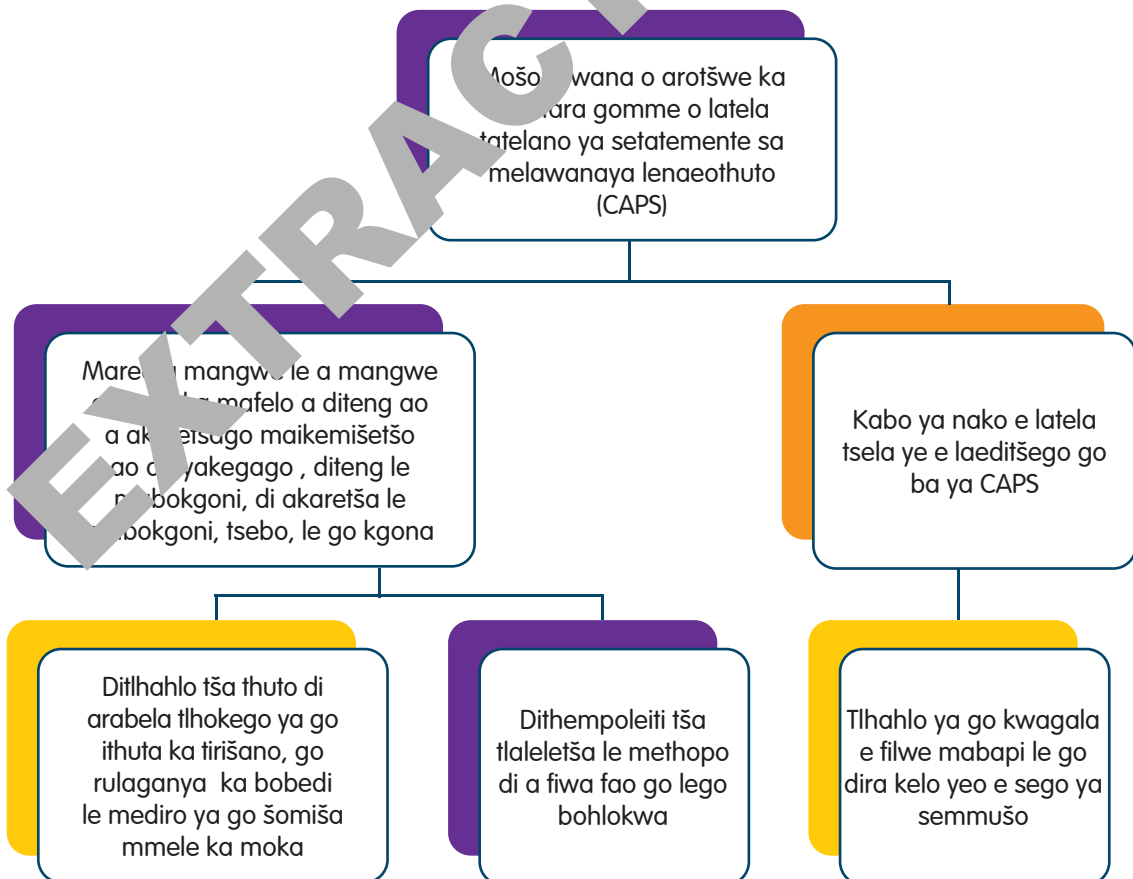
Karata ya go khouta	Leipole	Tlhalošo (tiro)	Karata ya go khouta	Leipole	Tlhalošo (tiro)
	Pele	Sepela kgato ye tee go ya pele		Bušeletša ga hlano	Bušeletša tiro makga a mahlano.
	Godimo	Sepela kgato ye tee go ya godimo.			
	lase	Sepela kgato ye tee go ya lase.		Lupu	Leswao la lupu le go botša gore o hasele tarelano ya ditiro.
	La ngele	Sepela kgato ye tee go ya ka go la go ja.		Leta	Leswao la leta le go botša gore o ikhutše metsotšwana ye mebedi.
	La go ja	Sepela kgato ye tee go ya ka olagoja.		Modumo	Leswao la modumo le go botša gore o theeletše modumo.
	Retologela ka go la ngele	Retologela ka go la la ngele.		Bina	Leswao la bina le go botša gore o dire mosepelo wo tee wa go bina.
	Retologela ka o la go ja	Retologela ka o la go ja.		Bolela	Leswao la bolela le go botša gore o bolele lentšu.
	Ge/gona	(Sitatamane) sa Ge, gona se (dira tiro).		Retologa	Leswao la retologa le go botša gore o retologe ga tee. (Dira moretologo wa go Thala).
	Sekamela ka pele	Sekamešetša mmele wa pele.		hala	Leswao la thala le go botša gore o thale.
	Sekamela ka o la morago	Sekamesetša mmele wa gago morago.		Opa legoswi	Leswao la opa legoswi le go botša gore o ope legoswi ga tee.

	Sekamela ngele	Sekamešetša mmele wa gago ka go la ngele.		Seatla moyeng	Leswao la seatla moyeng le go botša gore o fe motho seatla moyeng.
	Sekamela ka o la go ja	Sekamesetša mmele wa gago ka go la go ja.		Latela	Leswao la latela le go botša gore o latele.
	Topa	Topa selo/sedirišwa.		Kgorometša	Leswao la kgorometša le go botša gore o kgorometša.
	Bea fase	Bea selo/sedirišwa fase.		Goga	Leswao la goga le go botša gore o goge.
	Thoma	Leswao la thoma le go laetša gore lefelo la go thoma le kae.		Menwana ya mogogorupa godimo	Megogorupa godimo e šomišwa gore ee.
	Sepela	Leswao la sepela le go laetša ore o swanetše go thoma neng .		Menwana ya mogogorupa fase	Menwana ya mogogorupa fase e šomišwa gore aowa.

EXTRACT PAGES

	Ema	Leswao la ema se go laetša gore o swanetše go ema neng .		Nagana	Leswao la nagana le go botša gore o: <ul style="list-style-type: none"> • nagane ka se sengwe. • be le boithlamelo (kgopolo); • loga leano
②	Bušeletša gabedi	Bušeletša tiro makga a mabedi.		Taboga	Leswao la nagana le go botša gore o taboga gate
③	Bušeletša gararo	Bušeletša tiro makga a mararo.		Fofa ka godimo	Leswao la taboga le go botša gore o fofa ka godimo se sengwe.
④	Makga a mane	Bušeletša tiro makga a mane.			

4. Dikarolo tša Tlhahli ya Morutiši

5. Kakaretšo

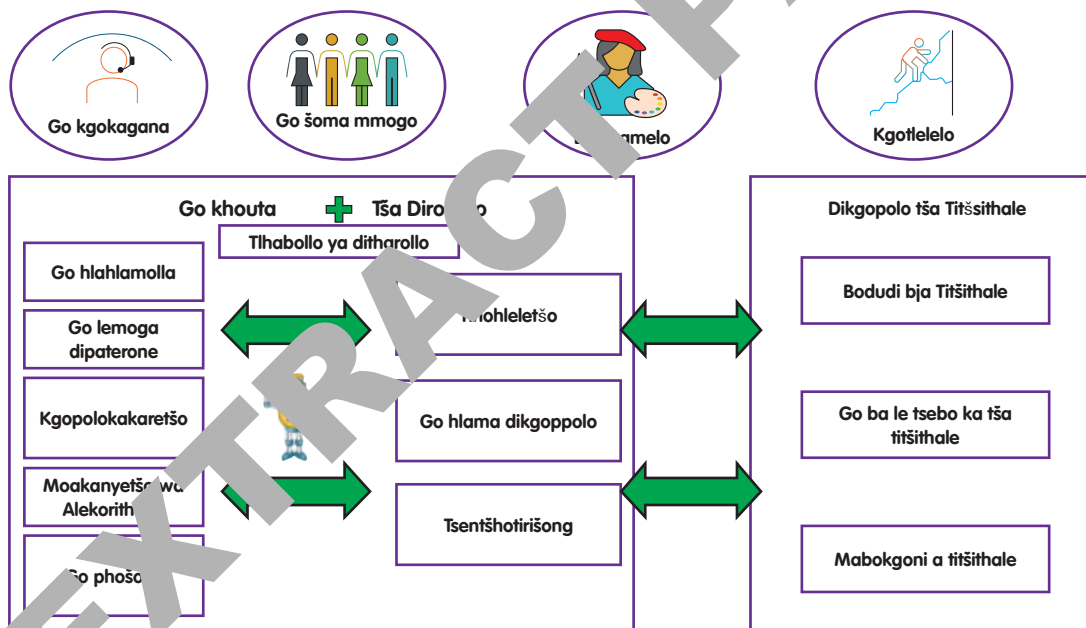
5.1. Naa Dikhoutu le Diroboto ke eng?

Tša dikhoutu le tša diroboto di kopanya melao ya go rulaganya le go akanyetša diroboto, go aga, le tshepetšo.

Dikgopolo tša go porogramma, boitlwaetšo mebono di a diragatswa go akanyetša diroboto go phetha mešomo ye e rilego.

E akaretša dikgopolo tša titšithale tša go akaretša dikgopolo tša go fapafapana, melawana, le ditshepetšo tša go sepelelana le theknolotši ya titšithale le tirišo ya yona.

Lenaneothuto la tša dikhoutu le tša diroboto le ithekga ka mmetheo yeo e latelago, yeo e laeditšwego seswantšhong sa kakaretšo:

Lenaneothuto la go Khouta le Diroboto le theilwe godimo ga dikgopolo tše di latelago:

Go khouta ke tshepetšo ya go ngwala ditaelo tšeo khomphutha e ka go di kwešiša le go di latela. Ke tsela yea batho ba botšago dikhomphutha gore di dire eng, kgato ka kgato, go dira gore di dire mešomo ya go fapafapana.

Thuto ya diroboto e kopanya saense le boentseneere go hlama metšhene yea e ka go lemoga ditikologo tša yona, ya tšea diphetho, le go dira mešomo di ikemetše. E fa baithuti sebaka sa go kgatha tema thwii ditshepetsong tša go hlohlomiša, go leka, le go hlabolla meakanyetšo ya bona. Thuto ya diroboto e šetša ditiro tša go hlama, go sepetša, le tirišo ya diroboto.

Dikgopolo tša titšithale di akaretša bokgoni bja mantšu le kwešišo ya go thuša baithuti go šomiša theknolotši ka tsela ye Gabotse le gona ka maikarabelo.

5.2. Maikemišetšo a a Rilego:

- Hlabolla mabokgoni a go rarolla mathata ka go nagana ka tsela ya go balela.
- Hlabolla go nagana meakanyetšo go hlama boitlhamelo le dikarollo tšeo di nepišitšwego go batho.
- Go ba karolo ya moloko wa go nagana ka boitlhamelo wa go šomiša dikhoutu, diroboto, le mabokgoni a titšithale go tla ka dikgopolo.
- Hlohleletša boitlhamelo, go nagana ka go tsitsa kela le go fetleka, go šoma mmogo, dikgokagano, le go tla ka dikgopolo tšeo tše diGabotse.
- Laetša maikarabelo le go itshwara ka tsela ya maleba lefaseng la titšithale.
- Kwešiša tsela yea theknolotši maanomagolo leago.
- Aga boitshepo gore ba kgonne go tšwana le ditlhohlo ka tirišo ya go nagana ka tsela ya go balela le go nagana ka tsela ya go akanyetša.

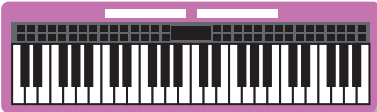
6. Mabokgoni a a Rilego

6.1. Go Nagana ka tsela ya go balela

- Go nagana ka tsela ya go balela ke tshepetsšo ya go rarolla mathata yeo e akaretšago go rarolla mathata a magolo ka dikarolo tše nnyane tša go laolega.
- Go thuša baithuti go hlabolla mabokgoni a bona a go rarolla mathata a go khotšene tša diroboto. Mabokgoni a a ka šomiša le go rarolla mathata a tšatši ka tsatši.
- Ke tsela ya go nagana le sete ya mabokgoni tšeo di šomišago maanomagolo a go rarolla mathata le go dira mešomo ka katlego.

- Go nagana ka tsela ya go balela go thuša batho go hwetša ditharollo tšeo mmogo batho le dikhomphutha ba kago di kwešiša.
- Go nagana ka tsela ya go balela ga go dirišwe fela go tša saense ya dikhomphutha; go ka diriswa makaleng a go fapafapana maemong ao re kopanago le ona tšatši ka tšatši, go thuša batho go nagana ka tsela ya go kwagala ya go hlaka, goba ya go latela tshepetšo ye e rilego.

E akaretša dikarolo tše di latelago:

 <p>Kgopolokakaretšo: Go hlokomela tshedimošo ye bohlokwa ya maleba gomme ra hlokomologa tshedimošo yeo e sego bohlokwa ya go se be ya maleba</p>	 <p>Go hlahlamolla: Go rarolla bothata bja go raragana ka go boarola ka diripana tše nnyane, tša go hloga</p>
 <p>Go lemoga dipaterone: Go hlatha dilo tša swana le tša go fapana. Go lemoga dipaterone tša go swana mo mathataneng a nnyane go thuša go rarolla bothata bja go hloga.</p>	 <p>Alekorithime: Go hlaloša tatelano ya maleba ya dikgato goba ditaelo tša go hlaka tša go dira mošomo.</p>

Go tša diroboto, batho ba somiša go nagana ka tsela ya go balela go akanyetša, go ntle go bulaganya roboto. Go šoma ga roboto go laetša gore ba šomišitše go nagana go botše ga kaakang ge ba dutše ba leka le go lokiša dikhoutu tša bona.

6.2 Go nagana ka tsela ya go akanyetša

- Go nagana ka tsela ya go akanyetša go nepišitšwe go batho gomme go hlohletša boitlhamelo le tirišo ya ditsela tše mphsa.

Go magana go go latela tshepetšo ye e latelago ya dikgato tše tharo:

- Go nagana ka tsela ya go akanyetša ke tsela ya go rarolla mathata ya go kopanya boitlhamelo le sebopego gomme ya nepiša go go kwešiša le go arabela ditlhohlo.

Tše di latelago di hlaloša tšhepetšo ya go akanyetša:

- **Kwelobohloko:** kwešiša gore modiriši wa mafelelo ke mang ka gare le seemo sea a lego ka gare ga sona.
- **Tlhalosa:** ala dinyakwa tša modirisi, go akaretšwa le mabokgoni a gagwe, dinepo, dikholofelo le ditumelo tša gagwe tša motheo.
- **Hlama kgopolo:** go akaretša go hlama dikgopolo le ditharollo ka tšisebiso ditsela tša go fapafapana.
- **Ya maitekelo a mathomo:** e akaretša go hlama tharollo ye tšhepo tše ntši go rarolla bothata.
- **Leka:** go lekola go šoma Gabotse ga tharollo.

7. Go logaganya go Khouta le Diroboto Kgatong ya Thuto ya Motheo

Dialekorithime
Mo go **go bala le go ngwala**, go latelanya le go akaretša di bapala karolo ye bohlokwa
Mo go **mmetse**, go arola mathata a go raragana ka dikgato tše nnyane, tše bonolo ke tsela ye bohlokwa ya go rarolla mathata

Dikarolo tše pedi tša go kganywa
Mo go **saense ya dikhomatšha le mmetse**, go arolwa mešomo ka dikarolo tše nnyane, tše go laolega go thuša gore go be bonolo go rarolla mathata

Taolo ya dikago
Mo go **go khouta**, hwetša tatelano yea sete ya ditaelo e sepelago ka yona ka gare ga porogramo
Mo go **mmetse**, go nagana ka tsela ya go hlohlomiša go ra gore o šomiša go nagana ka tsela ya go kwagala ya go hlaka go leka ditsela tša go fapafapana go rarolla mathata

Tša go Khouta le porogramo ya leago
Tšhepetšo ya go khouta go khouta, antši e rapetšwa le go ikgobokela tša tshepo/go ithuta porogramo

Akanyetša
Go akanyetša mešomo ya bokgabo ya diroboto go kgokaganya ntlha ya **Bokgabo bja Boithamelo** le go kopanya dikarolo tša **Mabokgoni a Bophelo**

Dikgopolo tša titšithale
Dintlha tša go swana le khuetšo ya theknolotši le go ba modudi lefaseng la titšithale di sepelelana le **Mabokgoni a Bophelo (Botho Leago le Thutaphelo)**

8. Nako yeo e filwego

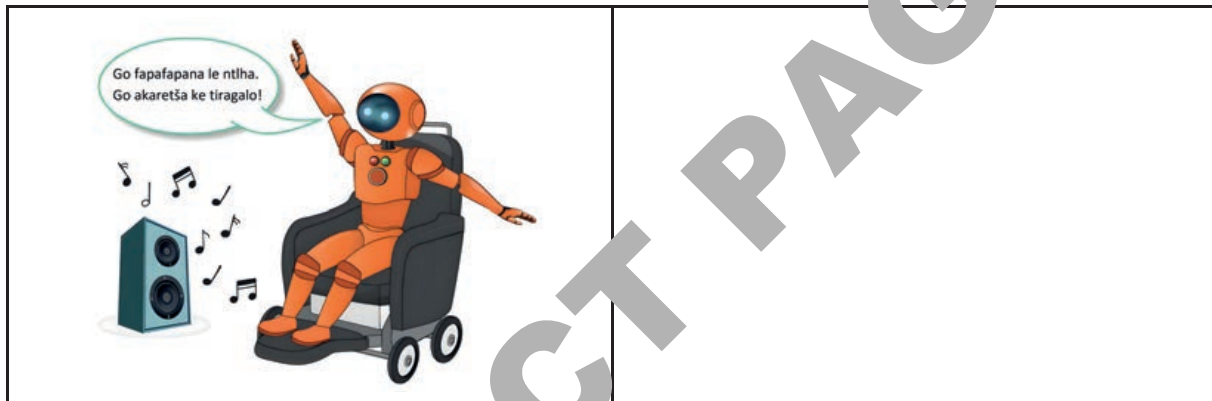
Go ya ka Setatamente sa Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo (CAPS), Go ruta go Khouta le Diroboto di agilwe ka tsela ya Mphato wa 1-3 wo o latelago 3.

Tafola ye e latelago e laetša nako yeo e filwego kotara ye nngwe le ye nngwe go

Mphato wa 1:

Mphato wa 1 = % ka beke	Kotara ya 1	Kotara ya 2	Kotara ya 3	Kotara ya 4
Go lemoga ga paterone	15	15	15	15
Dialekorithime & Tša Dikhoutu	50	50	50	50
Tša Diroboto	30	30	30	30
Dokgopolo tša titšithale	5	5	5	5
Palomoka	Dibeke tše 10	Dibeke tše 10	Dibeke tše 10	Dibeke tše 10

9. Fapafapana, Tekatekano le go akaretša

Mehuta ya go fapafapana

Tafole 1: Mehuta ya go fapafapana

Legoro la go fapafapana	Tlhaloso	Kgaso ka pukung
1. Mehutahuta ya setšo le merafe	Se se bontšha go emela ditlogo tša setšo le tša semorafe tše di fapanego, go netefatša gore baiithuti ba bontshwa dipono le ditšo tše di fapanego.	Re akareditse baanegwa, bangwadi le batho ba histori go tšwa dtlogong tša setšo tše di fapanego. Dikanegelo le mehlala di akaretša mohlwaela wa ditšo, meetlo le maleme. Se se thuša baiithuti go leboga khumo ya setšo le go nyamiša dipono tše di sa swanego ka go fa dipono tše di lekalekanego ka ga ditaba tša histori le tša sebjalebjale.
2. Go fapana ga bong	Go fapafapana ga bong go šupa boemedi bja bong ka moka gomme go akaretša dipoledišano go dikologa dikarolo tša bong, boitšhupo bjo e sego bja binary le go sepela ga bong.	0 tla lemoga boemedi bjo bo lekanego bja bong ka moka mo sengwalong, diswantšhong le mehlala. Go ka akaretšwa baanegwa bao ba sego ba binary gammogo le mediro yeo e hlohlago dikarolo tša setšo tša bong. Go fa mehlala, bobedi bašemane le basetšana ba bontšhwa ba tseenele ditšeleng tša mešomo tše di fapanego.

<p>3. Go fapana ga ekonomi ya Leago</p>	<p>Se se akaretša go emela batho go tšwa dihlogong tše di fapanego tša ekonomi le go ahlaahla ditaba tša go se lekalekane go ekonomi.</p>	<p>Re tšweletša baanegwa go tšwa maamong a go fapafapana a ekonomi ya leago, re tšweletša ditlhohlo tša go swana le phihlelelo ya thuto tlhokomelo ya bophelo bjo bo botse, se se dumelela baithuti go tsenela mehlala ya nnete ya bophelo le dipoledisano tšeo di laetšago maemo a go fapa fapana a ekonomi go dira diteng, e amana le bohle.</p>
<p>4. Go fapana ka Maleme</p>	<p>Go fapana ga maleme go akaretša maleme a mantši le go hlompha tše di fapanego, dipolelo semmutwane tšeo di bolelwago ke ditšhaba tše difapanego.</p>	<p>O tla hwetša diteng tšeo di nago le maleme a mantši le go hlohletša baithuti go hlophisa dipolelo semmutwane tše di fapanego. Re akareditše gape mehlala yeo tšweletšago bohlokwa bja phetolelo le tlhahlelo le tšudu metseng ya lefase ka banyarano go tšweletša baithuti go ba bao ba akaretšano boledišanong ya bona.</p>
<p>5. Bogolofadi le phihlelelo</p>	<p>Se se lebeletše kudu boemedi bja batho bao ba golofetšego le go rarolla mapheko a phihlelelo.</p>	<p>Baanegwa bao ba golofetšego ba akareditšwe go netefatša boledišano bona dikanegelelong le medirona ahlaahla gape tša phihlelelo, e ka ba tšweletša tšeknotoši goba tša setšhaba gomme somiša polelo ye e akaretšago bohle yeo hlolelago batho pele. se se hlola tikologo ye e tšhogelago kudu go baithuti ka moka gomme se hlohletša kwelobohloko le kwešišo.</p>
<p>6. Tšhekamelo ya thobalano le go akaretšwa ga LGBTQ+</p>	<p>LGBTQ+ e emela Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer, GLOBE, Pošišo le baanegwa "+" e emela go akaretšwa ga ditšhakamelo tše tšweletša thobalano boitšhepo bja bong le dipolelo tšeo di tšago tšeo lokelele tšeo go lebanya, go swana le batho bao e sego binary, pansexual bao basetšego thobalano, le bao ba nago le seela sa bong. Baithuti le e somišwa go akaretša sepektheramo se se nabilego sa boitšhupo bja thobalano le bja bong go tšweletša pele.</p>	<p>Dibopego tša lapa la LGBTQ+ di emetšwe go ralala le dipuku, Go fa pono ye e fapanego. Re akareditše mehlala le maemo ao a hlahlobago ditaba le ditokelo tša LGBTQ+ gammogo le dipoledišano ka ga kgahlanong le kgethollo, go thuša baithuti go kwešiša le go hlompha go fapafapana ga tšhekamelo ya bong thobalano.</p>

7. Go fapafapana ga bodumedi le moyeng	Se se akaretša go emela ditumelo tše di fapafapanego tša bodumedi le go godiša tlhompho ya mekgwa e fapafapanego ya moya.	Dipuku tša rena di na le diteng tšeo di tšebišago baithuti ka madumedi a go fapafapana le mekgwa ya semoya. Re hlohlelediše gape poledisano ya madumedi go thuša go godiša tlhompho le kwešišo go ralala le ditshepedišo tša ditumelo tše di fapanego. Dipono tša lefase di akaretšwa le tšona go kgonthišetša gore ditshepedišo ka moka tša ditumelo di a hlompšha le go emelwa ka moka.
8. Go fapafapana ga mengwaga	Go fapafapana ga mengwaga go akaretša batho go tšwa dihlopheng tša mengwaga ye e fapanego le go ahlahlala ditaba tše di amanago le botsofadi.	Dipukung tšeo, o tla hwetša baanagwaga ba mela go tloga go bana ba bannyane ba mela go botsofadi. Re hlalošitše bohloko ba ba dikamano tša magareng ga meloko, gammogaga go ahlahlala dihlogo tše di amango le mengwaga go swana le go rarolla modiro le go bapala mengwaga, se se thuša baithuti go kwešiša go tšaba wa sehlopha se sengwe le se sengwe sa mengwaga setšhabeng.
9. Go fapafapana ga lefelo	Go fapafapana ga lefelo go emela batho le dithaba go tšwa dileteng le ditikologong tše di fapanego, bobedi tša lefase ka bophara le tša selegae.	Dipuku di akaretšwa dileteng go tšwa dileteng tše di fapanego le lefase ka bophara, di lebane le bobedi tša lefase ka bophara le maemo a selegae tša lebanego le baithuti. Re bile re hlalalekane ka lehlala go tšwa mafelong a ditoropong a dinagamagaeng re bontšha ditlhoaho tša lebane le swananoši le mehola ya tikologo ye nngwe le ye nngwe.
10. Go fapafapana ga menagano le go ithuta	Se se šupa go rarolla mekgwa ye e fapanego ya go ithuta bokgoni le diphegane tša temogo tša go swana le go fapafapana ga bontšha.	Re amogetše go fapafapana ga temogo le go ithuta ka go akaretša mekgwa ya go ruta ye e fapanego yeo e hlokomelago mekgwa ye e fapanego ya go ithuta. Mešomo e hlamilwe go amogela dinaykwa tša go ithuta tše nši tšeo di tswetšago pele tikologo ya go ithuta ye e akaretšago bohle. Re okeditše gape ditlhalobo tša pele tša ka pele gore o di ele hloko.

10. Go hama phapoši ya borutelo ye e akaretšago bohle le ye e fapanego

10.1. Go fapafapana ka phapošing ya borutelo

Maano 1-10: go aga tikologo ye Gabotse le ye e akaretšago bohle ka phapošing

- I. Dira sekgoba se se bolokegilego:
 - Netefatša gore phapoši ya gago ke lefelo leo baithuti ba ikwago ba bolokegile mmeleng, maikutlong le monaganong. Ba hlohleletše go botšiša

dipotšiso, go rata go tseba le go thekgana ka go ithuta ka dithaka.

2. Beakanya melao ye e kwagalago, ye e hlomphegago, Godiša tikologo ya tlhomphano le go tshepana ka go bea melawana ye e kwagalago ya ka phapošing. Ge bohle ba tseba seo se letetšwego letetšwego e ba sebaka se seGabotse go bohle.
3. Keteka maitshwaro a maGabotse: Nepiša maitshwaro a maGabotse le go reta baithuti neng le neng ge go kgonega. Go hlohleletša tše Gabotse o tla lebiša go tše ntši tša tšona.
4. Ga go na go kwerwa goba go tlaiswa: Netefatša gore na go gago ya borutelo ke lefelo leo le se nago bomphenyasilo, moo moithuti yo mongwe le yo mongwe le go bohlokwa gomme ba inahlela le bohlokwa ebile ba akaretšwa.
5. Poledišano e hlomphegago: Bea tekanyetšano go theeletša le go bolela ka tlhompho. e motho o tee feela yo a boikarabana ka nako e tee gomme yo mongwe le yo mongwe o theeletša ka kelohano. E bee tla ba ka ga go šoma ka sehlopha!
Tsela ye e šomago ya go tiiša tsebo le boetapele.
6. Hlohleletša ditshego tše di abanwago: dumelela barutwana ba tshege mmogo eupša e sego go sego yo mongwe le yo mongwe. Go aga maikutlo a setšhaba ka Lethabongwe le abanwago go maatlafatša mafolofolo a ka phapošing.
7. Aga dikamano tše di abanwago: Hlama dikgokagano tše di tiilego magareng ga gago le baithuti ba banlokamedi/batšwadi ba bona. Batho ka moka ge ba šoma mmogo go lebiša dipoelong tše kaone go baithuti ba gago.
8. Amogela mekgwa ya go ithuta ye e fapanego: Ela hloko gore moithuti yo mongwe le yo mongwe o na le tšela ya gagwe ya go ithuta. Thekga le go gadiša dihapano tše.
9. Tsebiša pele go ithuta ga dithaka: Hlohleletša barutwana go ithuta go yo mongwe le yo mongwe. Se se aga boitshepo le tshomisano ka phapošing ya borutelo.
10. Tsebiša thuto ya dithaka: Thuša baithuti go ba barutiši ka bobona ka go ba hlaahla ka go ruta ga dithaka. Ke tsela ye e thabišago le ye e šomago ya go tiiša tsebo le boetapele.

10.2. Keteka go ikgetha ga moithuti yo mongwe le yo mongwe

Go bohlokwa gore baithuti ba ipone le maitemogelo a bona a go fapafapana a bonagatšwa ka phapošing. Se se ra gore go bontšha go fapana ga ponagalo ya mmele, maleme, boitšhupo, ditšo, bodumedi, bong, tšhekamelo ya thobalano (go akaretša LGBTQ+), mengwaga le bokgoni bja temogo. Dipuku tša rena di na le baanegwa ba go tšwa ditlogong tše di tapanego go laetša maitemogelo a go fapana. Re kgetha ka kelohloko diswantšho, mošomo wa bokgabo le tšhepo tše di emelago batho ba go fapana, ditikologo le dilo tša nnete tše di kopanagane Afrika Borwa le ka ntle ga yona.

Re go hlohleletša go dira se se swanago ka phapošing ya re go dirisa go anega dikanegelo go hlagaša ditlogo tše di tapanego, bontšha diswantšho tša mafelo a dinagamagaeng le a dtoropong le go bolela ka batho ba nago le bokgoni bjo bo tapanego bja mmele, bokgoni bja temogo le bontšho go akaretšwa LGBTQ+. Ahlaahla badumedi ba go fapafapana mengwaga le go fapafapana ga bong gomme o hlahlobje maemo a go fapana le bonomi ao baithuti ba gago ba ka kopanago le ona. Tšea nako go fihlelela ka ga ngokagano tša rena le dinaga tše dingwe le batho go ralala le Afrika lefase. Ka go dira se o thuša moithuti yo mongwe le yo mongwe go ikwa a bonono, a tšeelwa godimo, romela karolo ya setšhaba se segolo sa lefase ka bonono.

11. Mokgwa wa thuto

Teori ya phapano ke mokgwa wa thuto wo o lebeletšego kudu ka tao baithuti ba lemogago le go kwešiša dikarolo tše bohlokwa tša kgopolo ka go itemogela diphapano go sego se rutwago. Kgopolo ya motheo ke gore baithuti ba swara kgopolo ka mokgwa tšeneletšego ge ba pepentšhwa mehlala ye mentši le yeo e sego mehlala yeo tšwelelago diphapano le go swana ka gare ga thuto ye e itsego. Kgopolo ya motheo ya Teori ya phapano ke gore baithuti ba ithua gakaone ge ba bona diphapano le go swana mo go seo se rutwago. E šišinyana gore baithuti ba ka se kgone go kwešiša selo ka botlalo ntle le ge ba se bona ka ditse tšona maemo a go fapana. Ka go laetša bobedi seo kgopolo e lego sona le seo sona, baithuti ba tsepelela go seo se lego bohlokwa e le ka kgonthe.

Ka mantšu a bonolo, go ithuta kgopolo ga Gabotse, ithuta fo swanetši go bona gore ke eng seo se fetogago le seo se dulago se swana. se se ba thuša go lemoga dikarolo tše bohlokwa tša kgopolo. Bjalo ka barutiši, re ka thuša ka go laetša mehlala ya go fapana yeo e tšweletšago diphapano tše go dira gore go be bonolo go baithuti go kwešiša ka mo go tšeneletšego.

Dikarolo tše bohlokwa tša teori ya phapano go ruta le go ithuta di akaretša:

11.1. Tsepamiša kgopolo dibopegong tše bohlokwa: Morutiši o hlaola dimelo tše bohlokwa tša kgopolo yeo gomme a tšweletša diphapano tšeo di gatelelago diponagalo tšeo.

11.2. Dipaterone tša go fapana: Morutiši o šomiša dipaterone tše di tapanego go thuša baithuti go bona seo se tapanego le seo se dulago se sa fetoge. Dipaterone tše di akaretša:

Pharologanyo: Go tšweletša mehlala yeo e ganetšanago go tšweletša diphapano.

Kakaretso: Go bontšha diphapano ka gare ga kgopolo go swa tšomišo ye e nabilego.

Go aroganya: Go tšweletša tsobotsi ye nngwe le yennwe ka go ikarola go lebiša tlhokomelo bohlokwa bja yona.

Go kopanya: Go kopanaya diponagalo tše bohlokwa go bona ka moo di dirišanago ka gare ga kgopolo.

11.3. Temogo: Ka go itemogela mehlala ye e tapanego, baithutinba lemoga gore ke mahlakore afe ao a lego bohlokwa gomme ba hlabolla kwešišo ye e tseneletšego ya kgopolo.

12. Tsela ya go ruta Dithutu le Diroboto

Go ruta le go ithuta go tla a go tseleleano la go ithuta la go ithekga ka bothata, la go gatelela tsela ya go ithekga ka moithuti wa mahlahla.

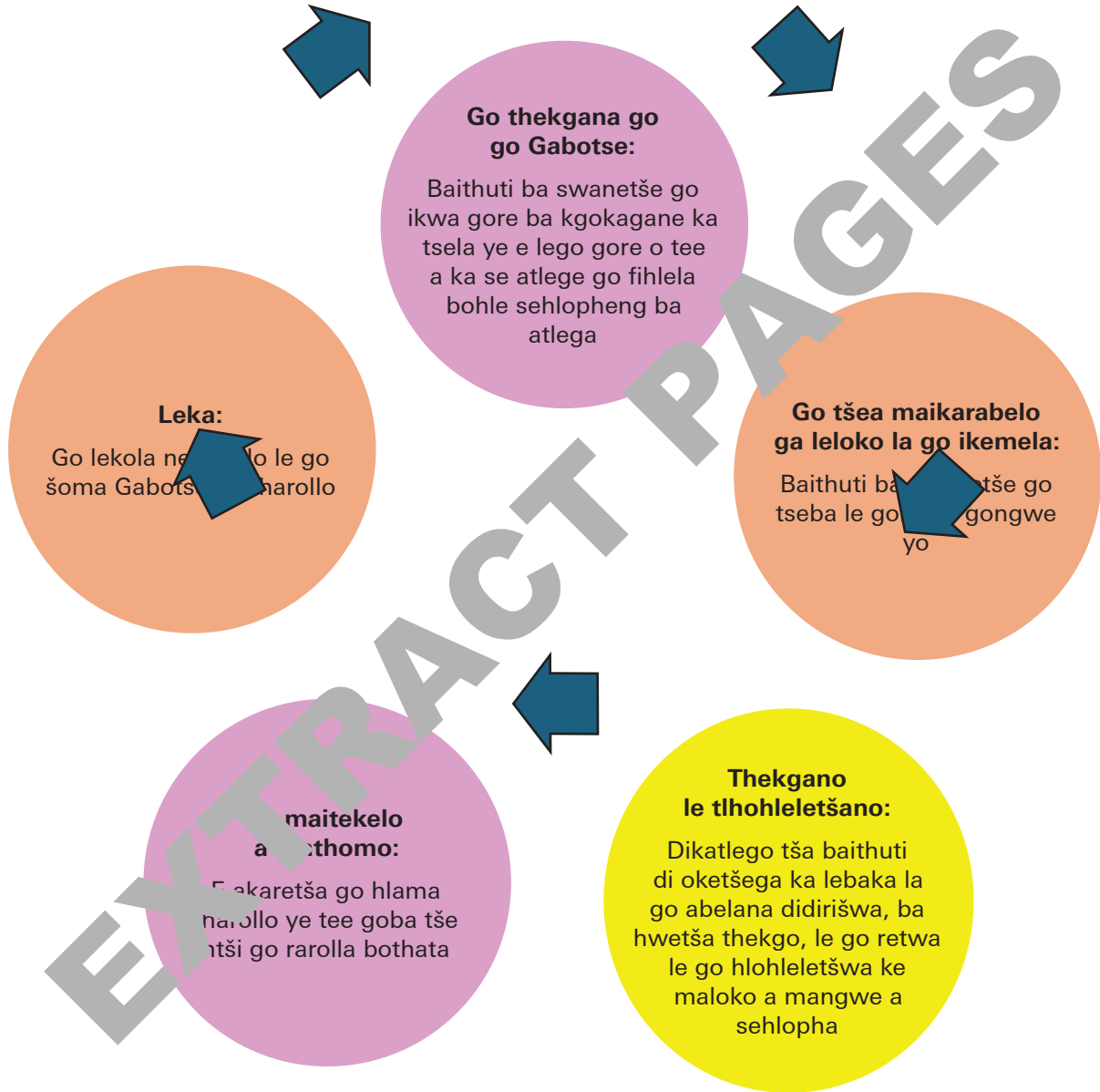
Go ithuta ga Tsela Bothata kgahlanong le Go ithuta ga Setlwaedi	
<ul style="list-style-type: none"> Baithuti ba šomiša dihlopha go rarolla mathata a lefase la tšeo. Hlabolla go tšoma ka sehlopha, dikgokagane mabokgoni a go makišišo. Hlabolla go nngana ka go tselelela le mabokgoni go rarolla mathata. 	<ul style="list-style-type: none"> Barutiši ba fana ka ditaelo. Baithuti ba fiwa tshedimošo ntle le maitapišo a mantši go tšwa lehlakoreng la bona. Ba tshepela go go ithuta ba le kgole le sekolo, le go gopola tshedimošo.

12.1. Go ithuta ka Tirišano

Go ithuta ka tirišano ke tsela ya go ruta ya ge baithuti ba šoma mmogo ka dihlopha tše nnyane, ba thuša no go **ithuta**. Se se dira gore go ithuta go be le boipšhino le go ba thuša go hlabolla mabokgoni a bona.

Mešomo ya go ithuta le dikarolo tšeo ba di bapala di beakantšwe gomme di

hlokomelwa ke morutiši, gomme leloko le lengwe le le lengwe la sehlopha le hlokomela katlego ya ba bangwe thutong. Go tsenya tirišong go ithuta ka tsela ya tirišano ka katlego, bangwadi ba go tšwa pele mo lekaleng (David Johnson le Rodger Johnson) ba gatelela tlhohleletšo ka boomo ya dintlha tše hlano tša hlano tša motheo (Johnson & Johnson, 2021:55-56).

12.2. Go rulaganya ka bobedi

Go rulaganya ka bobedi ke tsela ya go ithuta fao baithuti ba babedi ba šomago mmogo go phetha modiro goba nepo ya go abelana. Go rulaganya ka bobedi go tšwa go intaseteri ya go Go rulaganya. Go ya le ka seemo sa thuto, moithuti o

tee o tla bapala karolo ya “mootledi”, mola moithuti yo mongwe a bapala karolo ya “mošupatsela”.

Mootledi = o šomiša khiboto gomme a ngwala letlakaleng.

Mošupatsela = o šomiša methopo gomme a lebele lefsa mošomo wa mootledi.

Dithutong tše, mešomo ye mentši ya dikriti e tla akaretša moithuti o tee a go bapala karolo ya “mongwadi wa khoutu” yoo a tlogo rulaganya “roboto”. Moithuti yo mongwe o tla bapala karolo ya “roboto” gomme a latela ditaelo tša mongwadi wa khoutu.

12.3. Boitlwaetšo bja ka Boomo

Dikhoutu le diroboto di nyaka go nagana ka go tsenelala, tliša mela, le boitlwaetšo bja nako le nako. Boitlwaetšo bjo bo swanetše go ba le morero, bo swanetše go ba bo beakanyatšwa ga Gabotse gomme bo agele gannyane gannyane godimo ga tsebo yeo e setšego e le bono. Boitlwaetšo bja ka boomo bo akaretša go bea dinepo tše di rilego, go hwela dikarabo, le go dira maitapišo a go hlokomela go hlabolla mabokgoni.

12.4. Saense ya go lthuta

Lenaneothuto le hlahlwa ke saense ya go lthuta, ye e hlathago maano a makaonekaone a go ruta a go ithutisa ka bohlatse a go hlabolla go kgoboketša tshedimošo yeo e tlogo boldibedi baka le letelele ka monaganong, le go hlabolla dipolelo tša thuto.

13. Taolo ya ditshuto ye e šomago gabotše

Rulaganya pele ga nako

Rulaganya dithuto dipakane te di kwagalago le didirišwa tše di loketšego. se se boloka nako gomme se dira barutwana barutwana ba dule ba tsepame.

E boloke e le bonolo

Aroganya mešomo ka mgato a mannyane, aoa a laolegago gore baithuti ba gago ba alatele ga bonolo.

Dula o fetolafetola

Itokesetse go beakanya thuto ya gago ge baithuti ba katana goba ge go na le mapheko.

Akaretša baithuti

Šomiša mešongwana ya go fapafapana go boloka baithuti ba na le kgahlego le go hlohleletša go tsea karolo.

Taolo ya nako

Kgoma le lena eupša o mešomo nako ya gore baithuti ba hlophisa diphešišo le go hlophisa dikgopolo tše mpsha.

14. Go laola diphapošišo tša bana ba bantši

Go laola diphapošišo tše dikgolo tša melao, tseo di tlwaegilego dikolong tše dintši, e ka ba tlhohlo. Go hlophisa dithahlo tša tirišano tša ka phapošing go thuša go godiša setšhaba sago ithuta seo se hlompfago, seo se akaretšago bohle. Go akaretša baithuti go tšela matshwao le dinepe tša go ithuta go tswetša pele beng ba melawana le melao.

Maano a taolo ya diphapošing ao a šomago ga Gabotse a akaretša:

- Go bea mellwane: Boledisana ka mo go kwagalago melao le mellwane go tloga melao go gomme o e tiiše ka mo go tšwelago pele.
- Tšwela le sebopego: Go boloka mekgwa ye e sa fetogego go thuša go laola diphapošišo tše kgolo.
- Mošongwana wa dithaka: Go kopanya baithuti ka diphere goba go hlopha go godiša go ruta dithaka, tirišano le maikarabelo ao a abelanwago.
- Dithušo tša go bonwa le tša go theeletšwa: Šomiša dithuso tša go bonwa (diphoustara, matshwao a diatla) le ditshepetšo tša go theeletšwa (mmino, go opa diatla) go tiiša ditaelo.
- Thuto ye e fapanego: Rulaganya dithuto go fihlelela dinyakwa tše di fapanego

tša baithuti ka phapošing.

- Go bohlokwa go gopola gore bana le batho ba go ikemela, gomme ga go kgonege go akaretša go kwešiša le tsebo ya bona ya go tšwa go ditšo le malapeng a go fapafapana. Go ithuta ke ditlamorago tša maitemogelo. Moithuti yo mongwe le yo mongwe o na le tsebo ya gagwe yeo a setšego a na le yona go ya ka maitemogelo ao a a setšego a fetile go ona; ka moka ga ona ke a moswananoši.
- Go hwetša tše kaonekaone go tšwa go baithuti ba gago, o swanetše go tšaba ruta go itshepa. Moithuti wa go itshepa ke yo a tlogo bulega go tšema ba maamong a go lebana le ditlholo gomme a kgona go kwešiša go swara dikgopolo tše mphsa ga bonolo.
- Go hlama tikologo ya polokego fao baithuti ba ikenetšega go leka tsohle le tšeo ba bangwe ba tshabago go di leka le go ditšwa. Tšeo ke setlwaedi le gona ke karolo ya tshepetšo ya go ithuta. Dimele baithuti go atlega ge ba thoma leeto la bona la go ithuta mabokweni motheo a go akaretšwa Kgatong ya Motheo ya Sesotho sa Leboa. Se tšaba gore o thoma maamong a bona, wa ba kukela godimo le go ba thekga ge ba dutše ba ithuta dikgopolo tša maleme, go bala le go ngwala.
- TSHEPA BAITHUTI BA GAGO! Moithuti yo mongwe le yo mongwe o swanetše go tseba gore go na le motho o a mo tshepago, le gore o tla atlega.

15. Go Šomiša Bopuseletšo bja go Diriša Boitlhamelo le Dikwi Nakong ya go Ithuta

Go akaretša mesebopu ya boitlhamelo go ditlwaedi tša tšatši ka tšatši tša ka phapošing go na le tšeo go utulla bobona bja baithuti le go hlabolla tsela yeo ba bonago tiko go ya go ithutela ka gona. Mmino, mohlala, o šomiša lefaseng ka bophara go tšaba tikologo ye Gabotse, laola maikutlo, le go thekga tlhabologo go tšaba thuto. Mnyakišišo di laetša gore mmino o thuša bjoko go sepetša tshedimošo polelo, le boloka tšeo ba ithutago tšona ka monaganong. Ge o šomisa mmino, netefatša gore ga o ame baithuti ka tsela ye mpe go swana le go ba bakela bothata bja dikwi le bja go kwa ka go akaretša baithuti go kgethong ya mmino wo e sego wa maitemogelo a bohle.

Mesepelo, go opela, le go goeletša mantšu a go buseletšwa go ka hlohletša baithuti le go ba thuša go boloka tshedimošo ka puseletšo, meretheto, le ditiro

tša mmele. Ditiro tše di tliša go fapafapana ga ditlwaedi tša letsatši gomme di hlola le boipšhino nakong ya go ithuta.

16. Tikologo ye nngwe

Go tsebiša ditikologo tša go fapafapana goba go fetola peakanyo ya diphahlo tša ka diphapošing go ka hlohletša go ithuta. Go ithutela ka ntle ga maemo a dinakong tše dingwe goba go beakanya lefsa sekgoba sa phapošing ka thuso. Gee le gore maetwana a go ya go ithutela ka ntle ga sekolo ga a kgonege, diphelelo tše bonolo tša phapoši, bjalo ka go fetola tsela ya go dula goba go phara tshedimošo le diswantšho tše mphsa mabotong go tšela ditšhelele le be le tikologo ya go fetogafetoga.

Maetwana, ge a kgonega, a fana ka menyetla ya go ithutela go itemogela ka bophelo bja nnete. Ka mehla netefatšang gore le tšela tsela ya sekolo ge le beakanyetša maeto. Gee ba maeto ga a kgonege, gopola batšwadi goba maloko a setšhaba go thusa go kgoboketša didirišwa tša go sepelelana le Dihlogotaba tše le tlogo ithuta ka tšona go dira gore go ithuta go be bonolo.

17. Go thekga mekgwa ya go fapafapana ya go ithuta

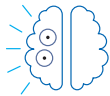
17.1. Lemoga gore baithuti ba go fapafapana ba ithuta ka ditsela tša go fapafapana

Ka moka re amogela tshedimošo, go e sepetša le go e laetša ka ditsela tša go fapafapana go ya ka ditsela tša rena tša go ithuta. Gopola gore ka phapošing ya gago go tla ka le bannuti bao tsela ya bona ya go ithuta e fapanago le ya gago.

Bolela ka ditsela tša go fapafapana tša go ithuta ka phapošing. Bana ba bangwe ba laetša go bona tshedimošo ye mphsa, mola ba bangwe ba ithuta bokaone ka go kwakga yona.

Ge o ka bolela ka ditsela tše tše pedi tša go fapana tša go ithuta, go tla oketša dikgonagalo tša moithuti, hlabolla boitshepo le go tseba gore o bohlokwa.

Ditsela tša go Fapafapana tša go lthuta

Fetleka/Mmetse:

- Ba rata go dira diteko, go rata go kwešiša dilo, šoma ka dinomoro.
- Ba ithuta bokaone ka go bea dilo ka dihlopha, ka magoro, ka maemo le go šoma ka dipaterone tša boikgopolelo.
- **Mehlala ya mediro:**
- Go rarolla mathata
- Hlohletša baiithuti go leka dilo
- Ba meme go tla go go thuša goba go
- Beakanya didirwa tša ka phapošing

Polelo/Go kwa:

- Ba rata go bala, ngwala le go anega dikanegelo
- Ba ithuta bokaone ka go bolela, go kwa le go bona mantšu
- **Mehlala ya mešongano**
- Ba fe dingwalwa
- Balela barutwana
- Ba hlohletšano go go botša ka ga kanegelo go dingwalwa tše ba di badile goba
- Go tšelana ka se sengwe seo ba ngwalwa lego
- Ba hlohletšano go etela bakgobapuku goba go dira diteko tše ka inthanete
- Ba fe dipapadi tša mantšu dingwalwa, mohl.

Go bala:

- Ba rata go thala, aga, ašiša le go hlama dilo
- Ba ithuta bokaone ka mebala, diswantšho le dithalwa
- **Mehlala ya mediro:**
- Ba fe didirišwa tše dingwe tša go fapana le.
- Diswantšho, diphousestara, mebepe ya sekotlelolo, dithalwa, dikerafo le mehlala ya go bogelwa.

18. Bophelo bjo bo Gabotse bja morutiši

Borutiši ke mošomo wa kgatelelo e kgolo go ditsebi tše dintši. Ga se fela gore ke mošomo wo o sego gonolo, wo o nago le ditlhohlo tše ntši tša go hwetša methopo, gape o ka tšweletša dikotsi tše ntši nageng yeo e nago le maemo a godimo a bosenyi le dikgaruru. Ka mabaka a go bohlokwa gore o be le ditshepedišo tše di lego gona tša maitemogelo le dipelaelo tša bona.

Go ba le šedi le go naganišiša

Tšea metsotso e sego e mekae letšatši le lenngwe le lengwe go ikeletša go tšweletša go ba le šedi. Ditlwaetšo tša go hema le go homotša dikgopolo tše gaelele ka thuša go fokotša kgatelešo. methopo ya mahala ya go naganišiša e hwetšaga inthanateng gomme e ka dirwa ka phapošing ya gago ya borutelo nakong ya naga ya setu.

Aga ditšhaba tša go ba le thekgo

E ba le karolo goba o hlame sehlopha sa borutiši mme o bakeng sa thekgo le go ithuta. Go abelana maitemogelo le ba bangwe ka go thuša go laola ditlhohlo tša go ruta le go fa dipono tše mpsha.

Mokgwa wa bophelo bjo boGabotse

Dula o eja dijo tše di leka-leka mme dula o le mafolofolo mmeleng gomme o hlokomele lentšu la gago. Mekgwa e boholo ya letšatši le letšatši e bjalo ka go dula o enwa meetse, go ja tša phego go thudulla ka mehla e tla boloka tekanyo ya gago ya maatla e le godimo e go tšweletša bophelo bja gago bjo boGabotse.

Bophelo bjo bo Gabotse bja monagano le bja maikutlo

Go ruta go bannyane le bao ba lego kotsing e ka ba mo go nyakago maatla mme kweloletša. Go bohlokwa go ba le sekgoba se se bolokegilego goba lefelo moo o ka tšweletša go komaikarabelo a gago le go šomana le morwalo wa monagano wa tema ya gago.

19. Keio

Tekolo e akaretša mekgwa ya go fapafapana ya go ela kgatelopele le kwešišo ya baithuti gomme go dipalo ga se taba melekwana fela-ke mabapi le go hlohlomisa gore baithuti ba kwešiša le go swara dikgopolo Gabotse ga kaakang gammogo le go diriša mabokgoni a bona. Keio ya go tšwela pele ya barutwana ba kगतong ya motheo ya thuto e sepetša tlhokomelo ya go tšwela pele ya kgatelopele ya moithuti le dipolelo tša thuto. Ego dumelela go lekanyetša mekgwa ya gaga ya go ruta le tswelopele ya moithuti le go tsea diphetho tša maleba tša tšatši ka tšatši tša go hlahlwa ke ditaelo. Dikelo di swanetše go akaretšwa tse waedi ka gare ga tshepetšo ya go ruta le go ithuta ka tirišo ya mekgwa ya go akaretša dipoledisano, boipšhino le tirišo ya mekgwa ya go ruta ya go kgontsha go kgatha tema ga mahlahla ga baithuti.

Tekolo e akaretša mekgwa ya go fapafapana ya go ela kgatelopele le kwešišo ya baithuti. Dikelo tša ka mehla di go thuša go tšwela pele ka moithuti ba swarago dikgopolo le go šomiša mabokgoni a bona ga Gabotse ka gona. Mo kगतong ya motheo, tefo ya kelo ye e tšwelago pele ya go hlohlomela tswelopele ya moithuti ye e tšwelago pele le go šoma ga Gabotse ka go ruta. Se se go kgontsha go sekaseka mekgwa ya gaga ya go ruta le go tšwela pele ga moithuti, go go thuša go tsea diphetho tše di nago le tsebo, tša taetso tša letšatši le letšatši.

19.1. Tekolo ya go ithuta

Tekolo ya go ithuta ka thago e kopantswe tshepedisong ya gaga ya go ruta, moo mekgwa ya go akaretša ya go kgahlisa le ya thekgo e hlohleletšago go tsea karolo ka mahlahlwa go tšwa go baithuti. E thuša go lemoga moo baithuti ba nyakago thekgo ye ntsi le go hlaahla taetso ya gaga go fihlelela dinyakwa tša bona.

Ela hloko nakong ya mešomo

Lebelela ka moo barutwana ba batamelago mešomo le go botsisa dipotšiso tša tlhahlo go e thekga.

Menwana e megolo godimo, menwana e megolo fase

Šomiša se ka morago ga thuto bjalo ka tshekatsheko ya ka pela ya kwešišo ya baithuti

Keio ya go dirwa ke moithuti ka nosi

Baithuti ba thala sefahlego sa roboto sa go sepelelana le maikutlo a bona mabapi le gore ba dirile mošomo Gabotse ga kaakang.

Go rulaganya ka bobedi

Moithuti o nagana ka nosi, a ahlaahla le le mogwera, gomme a abelana le phapošing go ela kwešišo

Ditshwayotshwayo tša dithaka

Baithuti ba abelana mošomo le bao ba tsenago le bona ka phapošing le go fa ditshwaotshwao tše bonolo tše di agago go naganišiša ka mošomo wa bona.

Mešomo ya go dirwa ka mabaka a bona ka moka

Mešomo ya go thala tšona tirišano e go abelana go lebelela dikgoni ka nako ya tšonthe.

Go botsisa dipotšiso nakong ya dithuto

Šomiša dipotšiso tše di bulegilego go hlohleletša baithuti go hlaloša kgopolo le mabaka a bona.

19.2. Keio bjalo ka go ithuta

Keio bjalo ka go ithuta ka mabaka a tša baithuti go naganišiša ka tswelopele ya bona, Go ba hlohleletša go rwala maikarabelo a go ithuta ga bona. Ka se ba sekaseka ka mabaka a go tšona kwešišo ya bona yea e tswetšago pele go ithuta mo go tseneletsego le go tšomoga.

19.3. Tekolo ya go ithuta

Tekolo ya go ithuta E go fa bohlatse bja phihlelelo ya moithuti dintlheng tše itsegotšano nako, e go thuša go ela tswelopele ka kakaretso le go tsea diphetho tše di nago le tsebo mabapi le tswelopele ya bona.

20. Leswao la tekanyetso

LESWAO LA TEKANYETSO	TLHALOSO YA BOKGONI	DIPERESENTE
7	Phihlelelo ya go tšwa pele	80–100
6	Phihlelelo ya godimo	70–79
5	Phihlelelo ye Gabotse	60–69
4	Phihlelelo y e lekanetsego	50–59
3	Phihlelelo ya magareng	40–49
2	Phihlelelo ya motheo	30–39
1	Ga se a fihlelela	0–29

Leana leo le Sisintswego la go Ruta:

Mphato wa 3

Kotara ya 1:		
	Hlogotaba	Bokgoni
1	Naa ke swanetše go tsea tsela efe?	C1
		C2
		C3
		C6
2	Tsohle di mabapi le ...	C1
		C2
		C3
		R1
		R2
		D2
3	A re th...	C1
		R6
		D1
		D6
	Naa maikutlo ke eng?	C2
		C3
		D3

5	Lepokisi la ka la thuso ya pele	C3
		R5
		D2
6	Dikgetho tša bophelo bjo bo botse a maGabotse	C1
		C2
		C3
		D2
7	A re ageng sefatanaga	C1
		R5
8	Mohlala wa maoto a ka wa tišithale	C1
		C2
		C3
		D1
		D2
9	Ditokelo tša gaga le ditokelo tša ka	C1
		C6
10	Naa ke laetša maikarabelo bjang?	R1
		R2
		D2

Kotara ya 2:

	Hlogotaba	Bokgoni
2	Eja dikhapohaetreite	C1
		C2
		C3
		C6
2	Ke swaletše go ... tha	D2
3	Din ... tše Gabotse le ditšweletšwa tša maswi	C1
		C2
		C3
		R1
		R2
4	Dikhunkhwane tše Gabotse	C1
		C2
		C3
		R6
5	Na se se ra go reng?	C3

6	Naa bothata ke eng?	C1
		R5
7	Tsea dikgato tša go latela	C2
		C3
		R5
8	Leboo la bophelo	C1
		C2
		C3
		R6
9	Rarolla bothata bja tšhilafatšo	C1
		D1
		D2
10	Šomiša lefsa, Tšweletša lefsa, Fokotša	C1
		C2
		C3
		D6

Kotara ya 3:

	Hlogotaba	Bokgoni
1	Batho bao ba re thušago	C1
		C2
		C3
		R1
		R2
2	Dipatrone tša go g	C4
		C6
		C7
		D1
		D2
		D3
3	...o le...ntšha tšhilafatšo	C1
		C2
		C3
		R2
		R4
		D3
		D5

4	Go dira sekotlelo sa matšhe ya pampiri	C1
		C2
		R5
		D2
5	Go khouta ka Poreile	C1
		C4
		D8
6	Go kgabisa sekotlelo wa gago	C1
		C2
		C3
		C6
		C7
		D1
		D2
7	Ka moo theknolotši e fetogilego	C1
		R2
		R3
		R4
8	Diroboto lefaufaung	C1
		R2
		R3
		R4
9	Lefaufau la ka ntle	C1
		C2
		R2
		D3
		D7
10	Re utulile shepetšo ya lefase	R2
		R6
		D4

Kotara ya 4:

	Hlogotaba	Bokgoni
1	Ditsweletšwa le ditshepetšo	C1
		C2
		C3
		C4
		D1
2	Diroboto mošomong	C3
		C4
		C5
		R2
		R3
		R4
3	Diroboto di ya go thusa	C2
		C3
		C6
		C7
		R5
4	Go feleletša foreime ya gago	C2
		R5
5	Go fenyā ledimo	C2
		C3
		D4
		D5
6	Go ela maemo a bo	C3
		C4
		C5
		C6
		C7
		C8
		D3
7	Go khouta - polelo ya rena ya sephiri	C2
		C3
		C5
		D3
		D4
		D6

8	theknotšiši ya go re thusa	C2
		C4
		C5
		D1
		D3
		D6
9	Diphoofolo tšeo di re thušago	C2
		C4
		C6
		C8
10	Dinose tše Gabotse tša go šoma kudu	C2
		C3
		C4
		C5
		C6

EXTRACT PAGES

Kotara ya 1 Beke ya 1: Ke tšee tsela efe?

Makala ao a nepišetšwego	Dikhoutu	
Didirišwa tšeo di šišintšwego	A re thomeng	Mošongwana wa 1
	<ul style="list-style-type: none"> • Puku ya Moithuti 	<ul style="list-style-type: none"> • Puku ya Moithuti • Dikarata tša go khoutu • Dikriti
Bokgoni	<ul style="list-style-type: none"> - C1 - C2 - C3 	
Mabokgoni	Baithuti ba tla ithuta go: <ul style="list-style-type: none"> ✓ omiša mabokgoni a go nagana ka tsela ya go balana le balama khoutu Diragatša khoutu ✓ Hlatha, kopolla le go feleletša dipaterone 	
Tsebo	Baithuti ba tla dira se ka go: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Šomiša mabokgoni a go nagana ka tsela ya go balana le go hlama khoutu Diragatša khoutu ✓ Hlatha, kopolla le go feleletša dipaterone 	

Naa o be o tseba?

Gore setatamente sa GE se go diragatša tsela dikgetho ka lebaka la maemo a a rilego.

Bothata

Bolela gore Binkie o swanetše go tšaba bjang sephetho sa go ya go tšea diaparo tša gagwe tša Letšatši la Dipapadi go tšea go hlwa. Naa o tšea bjang sephetho? Binkie o swanetše go retologela ka go kgathela go tšea diaparo tša gagwe tša dipapadi goba go retologela ka go la ngele go ya go tšea diaparo tša go hlwa. Tsebiša ditatamente tša GE le tša GONA le maemo. GE tšea diaparo tša gagwe tša dipapadi, gona a ka kgatha tema go Letšatši la Dipapadi.

Naa Binkie o swanetše go leba kae?

A re thomeng

- Šupa diswantšho ka Pukung ya Moithuti gomme o botšiše baithuti ge e ba go na le paterone.
- Dumelela baithuti kgatha tema.
- Botšiša baithuti gore ba nagana gore tatelano ke efe. Ba botše gore ba lebelele tatelano yeo Dali a ba bontšhago yona gomme ba bolele gore ba bona eng. O ka botšiša baithuti gore ke eng a go tla pele,
- Kgopela baithuti go fa mehlala ya tatelano goba paterone.
- Gopotša baithuti gore tatelano le paterone ke eng ka go šomiša mehlala ya nnete.
- Hlahla baithuti eupša o se ke wa ba fa dikarabo.

EXTRACT PAGES

Mošongwana wa 1

Kotara ya 1 Beke ya 1

Tlhahlo ya mošongwana

Kgoboketša didirišwa

Kiriti 1

- Arola baiithuti ka dihlopha tša ba bane.
- Kgopela baiithuti go lebelela kriti gomme ba šupe diaparo tša dipapadi le diaparo tša go hlwa. O ka ba kgopela go bea monwana jaseng ye talalerata ya dipapadi mašokisi a mašweu, goba sekhipa sa mmala wa namune.
- Hlalošetša baiithuti gore nepo le go hlama khoutu go tloga go motšu wo motalamorogo godimo ga kriti go ya go borokgo bjo botalalerata bja pokatho.
- Gopotša batho ka moka gore ba ka sepela fela ploko ye tee ka nako. Ba ka šomiša dikarata tša go khouta go ya pele, retologela ka go la go ja, retologela ka go la ngele, tshela le go bušeletša.
- Botša baiithuti gore ba ka na ba bona mapheko a tselo. Ba botšiše gore ba nagana gore ba ka šomiša karata efe ya go khouta a go tšela mapheko.
- Botša baiithuti gore ba swanetše go beakanyetša le go leka tsela yeo e hlamilwego.
- Šišinya gore ba fana ditsela tšeo ba di hlamilego le moithuti yo mongwe gore di lebelelwe lefsa.
- Hlohleletša baiithuti go araba dipotšišo tša kelo ya go dirwa ke moithuti ka noši gore ba kgone go gadima go bona tshetšho yeo ba e latetšego.

Naa khoutu e rarolotše bothata?

1. Ee, gaGabotse kudu.
2. GaGabotse.
3. Ke be nka dira bokone.

Kiriti 2

- Botša baiithuti gore lebelele kriti ya bobedi gomme ba šupe motšu wo motalamorogo, diaparo tša dipapadi, diaparo tša go hlwa, le ploko ya ema.
- Hlalošetša baiithuti gore nepo ke go hlama khoutu go tloga go motšu wo motalamorogo, topa le tšela ka ba diaparo tše tharo tša dipapadi, gomme ya felele go ploko ya ema.
- Gopotša batho gore ba ka sepela fela ploko ye tee ka nako. Ba ka šomiša dikarata tša go khouta go ya pele, retologela ka go la go ja, retologela ka go la ngele, tshela le go bušeletša.
- Gopotša baiithuti gore ba hloka go efoga diaparo tša go hlwa ka go di pota ka thoko. Ba ka se šomiše karata ya go khouta ya tshela bjalo ka ge ba dirile pele.
- Botša baiithuti gore ba swanetše go beakanyetša le go leka tsela yeo e hlamilwego.
- Šišinya gore ba fana ditsela tšeo ba di hlamilego le moithuti yo mongwe gore di lebelelwe lefsa.
- Hlohleletša baiithuti go araba dipotšišo tša kelo ya go dirwa ke moithuti ka noši go gadima tshetšho yeo ba e latetšego.

Naa khoutu e na le dipošo?

1. Aowa, ga go dipošo.
2. Phošo ye tee goba tše pedi.
3. Ee, dipošo tše malwa.

